

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра економіки, права та управління бізнесом

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
за освітньо-професійною програмою
«Економіка, планування та управління бізнесом»
на тему: **«ОБҐРУНТУВАННЯ ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ ВИНОРОБНОЇ**
ГАЛУЗІ НА МЕЗОРІВНІ (НА ПРИКЛАДІ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ)»

Виконавець:

студент ФЕУП

Музика Максим Олександрович _____

Науковий керівник:

к.е.н., доцент

Фіалковська Анастасія Андріївна _____

Одеса 2020

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Вино вважається одним із самих популярних напоїв уже на протязі більш ніж 4500 років. Вина класифікуються за такими характеристиками, як колір, якість, витримка, сорт винограду, міцність тощо, кожна з яких задовольняє певну категорію споживачів по всьому світу.

Сьогодні виноробство – це складна структура АПК, яка включає в себе вирощування винограду, його переробку, виробництва, які обслуговують галузь, а також наукові інститути та підрозділи, які займаються селекцією нових сортів, розробкою нових технологій виробництва і т.д.

Виноробство в Україні є перспективним напрямком для розвитку, який потребує серйозної підтримки на державному та регіональному рівні, а також зі сторони потенційних інвесторів, адже південні регіони та Закарпаття, де традиційно вирощують та переробляють виноград, мають унікальні кліматичні умови, схожі з країнами-виробниками найвідоміших марочних вин, сотні тисяч гектар землі, придатних для виноградарства та серйозну наукову базу.

Проблемами вивчення економічного стану виноробної галузі та потенціалу її розвитку відображено у працях вітчизняних та зарубіжних науковців, які професійно вивчають дану сферу, таких як: Т.М. Радченко, В.В. Власов, І.М. Бабич, М.В. Білько, В.М. Осипов, Л.А. Осипова, А.М. Авідза, А. В. Бабкін та інші.

Мета дослідження – обґрунтування перспектив розвитку виноробної галузі на мезорівні (на прикладі Одеської області).

Для досягнення мети слід визначити наступні **завдання**:

- визначити потенціал розвитку галузі;
- з'ясувати особливості державного регулювання розвитку виноробної галузі в Україні;
- охарактеризувати зарубіжний досвід стимулювання розвитку виноробства;
- проаналізувати тенденції розвитку виноробної галузі у світі;
- оцінити тенденції розвитку виноробної галузі в Україні;
- провести аналіз стану виноробної галузі в Одеській області та оцінка основних перешкод її розвитку;
- визначити конкурентні переваги та пріоритетні напрями розвитку виноробної галузі регіону;
- розробити основні стратегічні завдання розвитку виноробства в Одеській області;
- запропонувати прогноз перспектив розвитку виноробної галузі в Одеській області.

Об'єкт дослідження – процес розвитку і функціонування виноробної галузі на мезорівні (на прикладі Одеської області).

Предмет дослідження – методологічні та теоретичні аспекти процесу розвитку і функціонування виноробної галузі на мезорівні (на прикладі Одеської області).

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань в роботі використовувались різні методи. Для дослідження теоретичних аспектів використовувалися методи аналізу і синтезу, індукції та дедукції. При аналізі конкурентоспроможності використовувався метод SWOT-аналізу, а в процесі аналізу конкурентів, вивчення тенденцій на ринку – методи спостереження, групування та узагальнення. Методи економіко-статистичного аналізу, а саме табличний та графічний методи, були необхідні для наочного відображення аналізованих показників.

Інформаційною базою дослідження слугували Кодекси та Закони України, постанова Кабінету міністрів України, звітність Державного комітету статистики України та Головного управління статистики в Одеській області, наукові публікації та монографії вітчизняних й закордонних вчених, статистичні та аналітичні Інтернет-ресурси.

Структура та обсяг магістерської роботи. Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (62 найменувань). Загальний обсяг роботи становить 102 сторінки. Основний зміст викладено на 89 сторінках. Робота містить 7 таблиць, 21 рисунок.

Публікації. За результатами виконання кваліфікаційної роботи підготовлено публікацію «Стан та тенденції розвитку виноробної галузі в Україні», що було опубліковано у Науковому студентському віснику ФЕУП.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі *«Теоретичні засади оцінювання перспектив розвитку виноробної галузі»* розглянуто теоретичні засади оцінювання потенціалу розвитку галузі, особливості її регулювання в Україні та закордоном.

У другому розділі *«Аналітична оцінка основних тенденцій та перешкод розвитку виноробної галузі на мезорівні»* проведено аналіз загальної оцінки стану галузі у світі та Україні, здійснено детальну оцінку галузі в Одеській області та основних перешкод її розвитку.

У третьому розділі *«Перспективи розвитку виноробної галузі на мезорівні»* визначено конкурентні переваги та пріоритетні напрями розвитку виноробної галузі регіону, розкрито основні стратегічні завдання її розвитку, зроблено прогноз перспектив розвитку галузі.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило зробити такі висновки, основні з яких такі:

1. Виноробство України – наукомістка галузь, до того ж це одна з небагатьох галузей АПК, яка вносить неоціненний економічний, соціальний, сільськогосподарський та екологічний внесок для крупних регіонів, таких як південь України та Закарпаття, та значно впливають на поповнення бюджетів цих регіонів.

2. Основним спеціальним нормативно-правовим актом в Україні, який регулює правові відносини у виноградарсько-виноробну галузь є закон України «Про виноград та виноградне вино» від 16 травня 2005 р.

3. Загальними для всіх країн ЄС винними правилами, які просувають та захищають якісні сільськогосподарські продуктів та продукти харчування є: Захищене найменування місця походження (The Protected designation of origin, PDO); Захищене географічне зазначення (Protected Geographical Indication, PGI) та Гарантія традиційних особистостей (Traditional specialities guaranteed, TSG).

4. Регулюванням виноробної галузі на міжнародному рівні займаються такі впливові організації, як: Міжнародної організації виноградарства і виноробства; Міжнародна асоціація винного права; Асамблея європейських винних регіонів; Центр досліджень, екологічної стійкості та розвитку гірського виноградарства; Міжнародна федерація виробників алкогольних напоїв; Всесвітня група з торгівлі вином та Глобальна мережа Великих винних столиць.

5. Світове виробництво вина, за винятком соків та сусла, у 2019 році оцінюється у 260 млн. гл, знаменуючи різке зниження на 35 млн. гл (-11,5%) щодо надзвичайно великого обсягу, зафіксованого в 2018 році. Італія (47,5 млн. гл), Франція (42,1 млн. гл) та Іспанія (33,5 млн. гл) разом становлять 48% світового виробництва вина.

6. Світове споживання вина у 2019 році оцінюється в 244 мл, що означає зростання на 0,1% порівняно з 2018 роком. Після незначного зниження світового споживання вина, зареєстрованого в 2018 році, головним чином це пояснюється негативними темпами зростання в Китаї, Росії та Аргентині, а також в деяких таких важливих країн ЄС, як Франція, Італія та Великобританія, де у 2019 році тенденція, здається, змінилася.

7. У 2019 році в обсязі міжнародної торгівлі вином в основному переважали три європейські країни - Італія, Іспанія та Франція, які разом експортували 57,1 млн. гл, що становить 54% світового ринку.

8. 95% виноградних насаджень зосереджено в Одеській -62%, Миколаївській —13%, Херсонській — 11% і Закарпатській — 9% областях.

9. Обсяг переробки винограду на виноматеріали за період 2016-2019 рр. скоротився на 51,08% (з 253,9 до 124,2 тис. тонн), по Одеській області на 20,6% (з 121,4 до 83,5 тис. тонн), по Миколаївській області на 79,4% (з 101,8 до 20,9 тис. тонн), по Херсонській області на 41,6% (з 25,7 до 14,9 тис. тонн).

10. Експорт вин з України у 2019 р. різко скоротився відносно рівня 2015 р. на 72,8%. Імпорт вин, навпроти, збільшився у 2019 р. відносно рівня 2015 р., на 56,0%. Найважливішою причиною зниження експорту вина вважається втрата традиційних ринків збуту продукції, таких як російський через введення

ембарго з боку РФ, до якої у 2018 р. було експортовано вина на 19900 тис. доларів та неспроможність конкурувати з європейськими виноробами.

11. Загальний обсяг виробництва винограду в Одеській області в 2018 р. порівняно з 2017 р. зріс на 16,97%. Серед сільськогосподарських господарств (у т.ч. фермерських) спостерігався приріст виробництва на 9,57%. По господарствах населення Одеської області відбувся найбільший приріст - на 28,26%, що відображає високу мотивацію до вирощування виноградників серед виробників.

12. Серед аспектів PESTLE-аналізу експерти виділяють наступні проблеми, які негативно впливають на сучасне виноградарство: поступове зменшення насаджень і долі столового винограду в загальному виробництві; недосконалої законодавчої та нормативно-правової бази; недостатнє забезпечення виноградників засобами захисту та здобрення, засобами механізації обробки, застарілі технології виробництва, неповне використання потужностей виноробних підприємств тощо.

13. Ефективне нормативно-правове регулювання, допомога і підтримка в розвитку складської і транспортної інфраструктури, формування політики інвестування, кредитної політики, митно-тарифної політики просування української продукції, розвиток споріднених і підтримуючих галузей, допомога у формуванні виноробного кластера, що об'єднує зусилля всіх або більшості ланок створення цінності вина, могли б значною мірою сприяти збільшенню обсягів виробництва якісної продукції, імпортозаміщення, задоволенню попиту як на внутрішньому ринку, так збільшення експорту на світовий ринок.

14. Підприємствам необхідно розробляти довгострокову стратегію підприємства, яка б передбачала: здійснення продуктових, технологічних, організаційно-управлінських та інфраструктурних змін на підприємствах виноробної галузі; зміни в технологічних циклах при створенні конкурентоспроможної продукції; зміни в цінових умовах, гнучке використання потенціалу підприємства; залучення зовнішніх та внутрішніх інвестицій; застосування новітніх інформаційних технологій; кадрове забезпечення, навчання і перепідготовка персоналу підприємства.

АНОТАЦІЯ

Музика М. О. «Обґрунтування перспектив розвитку виноробної галузі на мезорівні (на прикладі Одеської області)».

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» за магістерською програмою «Економіка, планування та управління бізнесом». – Одеський національний економічний університет. – м. Одеса, 2020 рік.

У роботі розглядаються теоретичні аспекти розвитку виноробної галузі, її потенціал та основні визначення, досліджено особливості державного та зарубіжного регулювання виноробства.

Проаналізовано основні тенденції розвитку виноробної галузі у світі та Україні. Проведено аналіз стану виноробної галузі в Одеській області та здійснено оцінку основних перешкод її розвитку.

Визначено основні конкурентні переваги та стратегічні завдання розвитку виноробної галузі регіону. На основі проведеного дослідження запропоновано прогноз перспектив розвитку.

Ключові слова: галузь, виноградарство, виноробство, вино, конкурентоспроможні підприємства, економічний потенціал, стратегія, прогноз, капітальні інвестиції, інтегральний показник.

ANNOTATION

Maxym O. Muzyka «Substantiation of prospects for the development of the wine industry on the meso level (on the example of Odesa region)».

Qualifying work on obtaining a master's degree in the specialty 076 "Entrepreneurship, Trade and Stock Exchanges" under the Master's program "Economics, Planning and Business Management". – Odessa National Economic University. – Odessa, 2020.

The theoretical aspects of the development of wine-producing branch have been considered in the master thesis. The potential, necessity and specialness of the national and foreign regulation of winemaking has been revealed.

The main indicators of the development tendencies of wine branch in the world and Ukraine have been analyzed. The analysis of the winery hall in the Odessa region has been carried out and the assessment of the main changes in development has been completed.

The key competitive trials and strategic development of the wine region have been designated. The forecast of the development prospects has been propounded on the basis of the last update.

Key words: branch, viticulture, wine-growing, wine, competitive enterprises, economic potential, strategy, forecast, capital investment, integral indicator.